

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Examensarbete, 15 hp,
Grundlärarprogrammet 4-6
Termin år: VT 2023
Fakulteten för lärarutbildningen

Möjligheter och svårigheter med utomhuspedagogik

Enligt verksamma mellanstadielärare

Alba Jimenez Mars och Josefine Johansson

Författare

Alba Jimenez Mars & Josefine Johansson

Titel

Möjligheter och svårigheter med utomhuspedagogik - enligt verksamma mellanstadielärare

Engelsk titel

Opportunities and difficulties with outdoor teaching - according to active middle school teachers

Handledare

Maria Eriksson

Bedömande lärare

Maria Rosberg

Examinator

Petra Magnusson

Sammanfattning

Syftet med denna empiriska undersökning är att med hjälp av intervjuer undersöka verksamma mellanstadielärares uppfattning kring vilka möjligheter och svårigheter som finns med utomhuspedagogik, med fokus på undervisningen i de naturorienterade ämnena (NO) i årskurserna 4-6. Vi vill även ta reda på vilka faktorer som påverkar verksamma lärare i NO att välja en undervisningsmetod framför en annan. De resultat vi fick efter att ha analyserat empirin med hjälp av en innehållsanalys samt utifrån ett fenomenologiskt teoriperspektiv, var att lärarna idag gärna vill använda sig av utomhuspedagogik på grund av de fördelar och vinster som finns med undervisningsmetoden. De menar dock på att faktorer som bristande känsla av kontroll, för stora elevgrupper och ekonomiska aspekter gör att de i många fall väljer bort utomhusundervisningen.

Ämnesord

Utomhuspedagogik, utomhusundervisning, påverkandefaktorer, naturorienterade ämne (NO), utemiljö

Author

Alba Jimenez Mars & Josefine Johansson

Title

Opportunities and difficulties with outdoor teaching - according to active middle school teachers

Supervisor

Maria Eriksson

Assessing teacher

Maria Rosberg

Examiner

Petra Magnusson

Abstract

The purpose of this empirical survey is to interview and investigate active teachers in their opinion of opportunities and difficulties in their usage of outdoor education, focusing on natural science in the year 4-6. We want to discover what the influencing factors are and how it affects the teachers in their choice of education method. The results we got based on a content analysis and with a phenomenology theory were that the teachers would like to use outdoor education in greater extent because of all the benefits with the teaching method. Unfortunately, there are some factors that prevent them from using the teaching method, for example the lack of control, the large groups of students and other circumstances regarding economics and finances.

Keywords

Outdoor education, outdoor teaching, influencing factors, science, outdoor environment

Förord

Vi vill börja med att tacka alla som på ett eller annat sätt varit delaktiga i vår studie.

Vårt största tack går till de fem lärare som tackade ja till att delta och bli intervjuade. Utan er och era kloka tankar och resonemang hade vi inte haft möjlighet att genomföra studien. Vi vill även tacka vår handledare, Maria Eriksson, som har stöttat och guidat oss genom hela processen.

Till sist vill vi även tacka varandra, för det fina samarbetet, då vi båda har genomfört och författat samtliga delar tillsammans. Det är ett samarbete som har följt med genom hela utbildningen, från början till slut, och vi hade inte kunnat ta oss igenom denna utbildning om det inte vore för varandra.

Tack till er alla!

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Syfte	9
1.2 Forskningsfrågor	9
1.3 Definition av centrala begrepp	9
2. Forskningsbakgrund	10
2.1 Möjligheter med utomhuspedagogik.....	10
2.2 Svårigheter med utomhuspedagogik	12
2.3 Påverkandefaktorer kring användandet.....	15
2.4 Sammanfattning av den tidigare forskningen	16
3. Teoretisk förankring	17
3.1 Fenomenologi.....	17
4. Metod	18
4.1 Kvalitativ undersökning	18
4.2 Intervju	18
4.2.1 Semistrukturerade intervjuer	19
4.3 Urval.....	20
4.4 Respondenter.....	20
4.5 Etiska överväganden	21
4.6 Genomförande.....	22
4.7 Intervjufrågor	23
4.8 Analysmetod	23
4.8.1 Innehållsanalys.....	23
5. Resultat	24
5.1 Vad är utomhuspedagogik för verksamma lärare?.....	25
5.2 Möjligheter med utomhuspedagogik enligt verksamma mellanstadielärare.....	25
5.3 Svårigheter med utomhuspedagogik enligt verksamma mellanstadielärare	27
5.4 Faktorer som påverkar verksamma mellanstadielärares användande av utomhuspedagogik	29
5.5 Sammanfattning av resultat.....	30
6. Diskussion	31
6.1 Metoddiskussion	34
7. Slutsats	35
Referenser	37

Bilagor	39
Bilaga 1 Samtyckesblankett	39
Bilaga 2 Intervjufrågor	40

1. Inledning

Valet av undervisningsmetod är ett ansvar varje lärare besitter, något som i många fall kan uppfattas som utmanande. Trots det går det inte att undgå att det är en frihet. Som lärare har man möjligheten att utifrån läroplanen och andra styrdokument kunna forma sin undervisning till sin egen, något som bör värdesättas. Under vår utbildningstid har vi fått möjligheten att möta en mängd olika sätt att bedriva sin undervisning på. Våren 2021 startade vår naturkunskapskurs som gav oss som blivande lärare i de naturorienterade ämnena (NO) inblick i en undervisningsmetod vi aldrig tidigare mött i andra kurser. Det är en undervisningsmetod där man som lärare i stället för att bedriva en sedvanlig klassrumsundervisning, förflyttar lektionen utanför klassrummet. Undervisningsmetoden benämns som utomhuspedagogik och kursen gav oss inblick i hur vi som lärare i NO kan befästa och förstärka elevers teoretiska kunskaper genom undervisning i en autentisk miljö.

De mest centrala möjligheterna med undervisningsmetoden som framkom av bland annat Barfod (2018) var platsens betydelse för ett mer holistiskt och konkret lärande, där det praktiska arbetet i kombination med teoretiska kunskaper skapar en djupare förståelse och kunskapsbild hos eleverna. Utomhusundervisning skapar även ett spontant lärande som väcker en helt annan nyfikenhet och motivation hos eleverna. Det är viktigt att skapa variation i undervisningen, dels för att väcka nyfikenheten och motivationen hos eleverna, men även för att skapa ett ökat lärande hos dem. Utomhuspedagogiken är en typisk variationsfrämjande undervisningsmetod då den ger möjlighet att ta vara på naturens rumsliga variation och mångfald (Szczepanski, 2013).

I det centrala innehållets biologiavsnitt i Lgr22 nämns det att NO ämnena har sin grund i människans behov och nyfikenhet att få mer information om sig själv och sin omvärld. I styrdokumentet finns det även beskrivet att elever ska möta vardagsnära situationer i sin undervisning och NO ämnena ger eleverna möjlighet att ställa frågor om sig själva och naturen runt omkring dem utifrån deras egna erfarenheter och upplevelser. Utomhuspedagogik är en undervisningsmetod som

lämpar sig bra vid arbete med NO och följande punkter, taget ur det centrala innehållet i Lgr22, är exempel på arbetsområden där utomhuspedagogik är en väl användbar undervisningsmetod.

- Näringskedjor och kretslopp i närmiljön. Djurs, växters och svampars samspel med varandra och hur några miljöfaktorer påverkar dem. Fotosyntes och cellandning
- Hur djur, växter och svampar kan identifieras och grupperas på ett systematiskt sätt, samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Människans beroende av och påverkan på naturen med koppling till naturbruk, hållbar utveckling och ekosystemtjänster. Naturen som resurs och vårt ansvar när vi nyttjar den.
- Fältstudier och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med ord, bilder och tabeller.

(Skolverket, 2022, ss. 154-156)

Trots alla fördelar vi fått ta del av med utomhuspedagogiken, både i vår naturkunskapskurs men även i den tidigare forskningen, har vi under vår tid på lärarutbildningen lagt märke till att undervisningsmetoden inte används i någon större utsträckning ute på skolorna. Vi vill därför, med hjälp av denna empiriska studie, ta reda på vad verksamma mellanstadielärare har för uppfattning kring vilka möjligheter och svårigheter som finns med utomhuspedagogik i NO. Vi vill även ta reda på vilka faktorer som påverkar dem att välja en undervisningsmetod framför en annan, och detta kommer vi göra genom att intervjua fem verksamma mellanstadielärare.

1.1 Syfte

Med den kunskap vi har fått med oss från vår utbildning samt kunskapsinhämtningen från den tidigare forskningen, är syftet med denna empiriska undersökning att med hjälp av intervjuer undersöka verksamma mellanstadielärares uppfattningar kring vilka möjligheter och svårigheter som finns med utomhuspedagogik. Fokus kommer läggas på utomhusundervisning i NO i årskurserna 4-6. Vi vill även ta reda på vilka faktorer som påverkar verksamma lärare i NO att välja en undervisningsmetod framför en annan.

1.2 Forskningsfrågor

1. Vilka möjligheter och svårigheter finns med utomhuspedagogik i de naturorienterade ämnena enligt verksamma mellanstadielärare?
2. Vilka faktorer påverkar verksamma mellanstadielärares användning av utomhuspedagogik i de naturorienterade ämnena?

1.3 Definition av centrala begrepp

Nedan kommer centrala begrepp som återfinns i den empiriska undersökningen att definieras.

Utomhuspedagogik - En form av pedagogik där platsen fyller betydelse för lärandet, där aktivitet ses som kunskap (NE - nationalencyklopedin AB, 2023)

Utomhusundervisning - Undervisning som sker i utomhusmiljö.

Utomhusmiljö - Platser i närområdet som kan användas för att upptäcka samt skapa kunskap, exempelvis skog, skolgård eller vid havet.

Påverkandefaktorer - Faktorer som påverkar lärares didaktiska val vid exempelvis lektionsplaneringar.

Autentiskt lärande - Kunskap som skapas genom äkta upplevelser (Skolverket, 2020).

Holistisk - En helhetsbild, något som leder till djupare kunskap (Sinovum AB, 2022) .

Sinnesmodalitet - Utnyttjande av människans egna sinnen. Synen, hörseln, lukten, smaken och känseln (Szczepanski & Dahlgren, 2011).

2. Forskningsbakgrund

Under nedanstående rubriker kommer vi presentera vad som nämns i den tidigare forskningen kring vilka möjligheter och svårigheter som finns med utomhuspedagogik i NO, samt vilka faktorer som påverkar lärares användande av undervisningsmetoden. Den tidigare forskningen grundar sig i sex olika forskningsstudier varav tre är danska och de resterande tre är svenska studier.

2.1 Möjligheter med utomhuspedagogik

Flertalet pedagoger som väljer utomhuspedagogik som undervisningsmetod gör det med en medveten oro för elevers ökade inomhusvistelse och vad det innebär, detta är något som Barfod (2018) berättar om i sin studie. Lärarna vill med hjälp av utomhusundervisning skapa ett mer holistiskt tänkande, det vill säga ett större helhetsperspektiv som leder till en djupare förståelse och kunskap. En möjlighet med utomhusundervisning som majoriteten av forskarna lyfter fram i sina studier är den sociala aspekten. Barfod och Stelter (2019) nämner att utomhusundervisning i många fall kräver samarbete eleverna emellan där de behöver hjälpa varandra i olika situationer. Detta är något som framhäver elevers gemensamma erfarenheter, vilket i sin tur bidrar till en ökad kognitiv förmåga samt att elevernas sociala relationer stärks. En ökad social förmåga är något som skapar gemenskap och närmare relationer, både eleverna emellan samt mellan elev och pedagog. Mygind, Bølling och Barfod (2018) menar att relationen mellan elev och pedagog stärks och kan ge upphov till informella konversationer som i sin tur kan ta större plats i samtalet kring lärandet. De menar på att det främjar olika motivationsfaktorer samt skapar ett engagemang hos elever som i vanliga fall kanske har svårigheter eller inte lyckas visa sin potential i en sedvanlig klassrumsundervisning.

En annan möjlighet och positiv aspekt med utomhuspedagogik som Schilhab (2021) tillsammans med bland annat Szczepanski (2013) lyfter är platsens betydelse för lärandet. Utomhusundervisning skapar ett spontant lärande som väcker en helt annan nyfikenhet och motivation hos eleverna. I en utemiljö går det att väva samman det teoretiska med det konkreta på ett helt annat sätt än inom klassrummets fyra väggar. Barfod och Stelter (2018) menar på att utomhusundervisning även är kreativitetsfrämjande då klassrummet i många fall kan begränsa elevers kreativa förmåga. Szczepanski (2013) poängterar vikten av att skapa variation i undervisningen, detta för att skapa ett ökat lärande och djupare förståelse hos eleverna. Utomhuspedagogiken är en typisk variationsfrämjande undervisningsmetod då den ger möjlighet att ta vara på naturens rumsliga variation och mångfald. Lärmiljön går därför att koppla direkt till lärandets objekt och fenomen, blir i sin tur betydelsefullt för elevers kunskapsbildning. Szczepanski menar på att utomhusundervisningen och dess rumsliga mångfald låter fantasin hos eleverna växa i takt med att en djupare förståelse infinner sig. Genom att låta eleverna använda alla sina sinnen i undervisningen, en så kallad sinnesmodalitet, menar Szczepanski och Dahlgren (2011) på bidrar till en ökad sinnesnärvaro och autenticitet. Den sinnliga och praktiska erfarenheten som utomhuspedagogik bidrar med är inte bara ett komplement till den bokliga bildning som sker i klassrummet. Det är något som även skapar kunskap av annan prägel, en mycket djupare och mer äkta kunskap, där fantasin tillåts bli stimulerad av de element som hämtas i naturen.

Schilhabs (2021) forskningsarbete visade resultat på att elever, vars lärare arbetat med utomhuspedagogik, visade förbättrade kunskaper om miljön samt hur den bör bemötas med omsorg och respekt. Szczepanski och Dahlgren (2011) skriver i sin forskningsstudie att när begreppet environmental education, det vill säga utomhuspedagogik, växte fram under 70- talet stod lokala samt globala miljöfrågor i fokus. Syftet var att ge en inblick i de ekologiska förutsättningar vår jord bidrar med, vilket i sin tur skulle ge en djupare miljömedvetenhet. Efter att ha låtit 15 lärare delta i deras studie svarade endast fem av lärarna att de såg miljöansvaret som ett mål med utomhuspedagogiken. De menade på att genom att vistas i naturen

redan som barn leder till en grundlig respekt och förståelse för miljön runt omkring dem. Utomhuspedagogiken ger möjlighet att på ett konkret sätt arbeta med miljöfrågor samt hur naturen påverkas av hur vi lever.

2.2 Svårigheter med utomhuspedagogik

Schilhab (2021) har i sin metastudie tagit reda på vilka inlärningsvinster, investeringar samt kostnader utomhusundervisning i NO skapar. Schilhab menar på att det enligt forskningen finns administrativa, ekonomiska och praktiska utmaningar för att bedriva en gynnsam NO undervisning i naturen. Beroende på var en skola är placerad geografiskt, exempelvis en centralt belagd skola, kan innebära en högre kostnad för ett naturbesök än för en skola ute på landsbygden som har en biologisk mångfald precis utanför skolans område. En skola som är placerad mitt i en stadskärna behöver troligtvis transportmedel av olika slag för att kunna transportera lärare och elever till närmaste lämpliga utomhusmiljö, bortsett från skolgården, för att kunna bedriva en gynnsam utomhusundervisning. Detta är något som eventuellt behöver ekonomiskt stöd från skolans redan strama budget.

Något som hänger samman med den ekonomiska aspekten nämnd ovan, är skolans brist på resurser. Schilhab (2021) nämner exkursioner och längre vistelser som exempel på faktorer som gör utomhusundervisning både ekonomiskt krävande, och något som kräver resurser i form av mer personal. Mygind, Bølling och Barfod (2018) skriver i sin forskningsartikel om hur danska rektorer i början av 2010-talet rapporterade in en rad svårigheter med implementeringen av utomhusundervisning i den danska skolan. De hinder som nämndes var även här kostnader för kompetenta lärarassistenter att följa med som stöd till ordinarie lärare på utflykter, samt de kostnader som tillkommer för eventuella transportmedel. En annan ekonomisk aspekt som nämns av Mygind, Bølling och Barfod (2018) är de kostnader som eventuellt kan uppstå vid utbildning av personal på grund av bristande kompetens. För att kunna bedriva en gynnsam utomhusundervisning krävs det att lärare besitter

en viss kompetens, att man som lärare har förtroende för sin roll som ledare i en annan miljö än klassrumsmiljön.

En annan svårighet i användandet av utomhusundervisning är tidsaspekten då både planeringen och genomförandet av utomhuspedagogik som undervisningsmetod är tidskrävande. Genom att använda sig av utomhusundervisning kräver i regel mer struktur och planering än en sedvanlig klassrumsundervisning, detta på grund av de säkerhetsaspekter och riskfaktorer som tillkommer. Mygind, Bølling och Barfod (2018) problematiserar utomhusundervisningens planeringsfas genom att konkretisera de svårigheter som eventuellt kan uppstå. Ska utomhusundervisningen genomföras en bit bort från skolans område kan transportmedel i form av cykel exempelvis användas. För att ta sig från punkt A till punkt B med cykel, kräver ett stort ansvar främst av läraren men även av eleverna. Mygind, Bølling och Barfod (2018) menar på att lärare behöver ha förtroende för sin elevgrupp att de klarar av att hantera olika trafiksituationer som eventuellt kan uppstå när man tar sig från ett ställe till ett annat med, i detta fall, cykel. Även här kommer tidsaspekten in. Först och främst behöver läraren planera vilka lärandemål eleverna ska uppnå med utomhusundervisningen, därefter kommer den logistiska planeringen av var undervisningen ska ske samt hur elevgruppen ska ta sig dit. I planeringsfasen kring logistiken krävs det att man som lärare analyserar de riskfaktorer och säkerhetsaspekter som eventuellt kan uppstå. Därefter behöver läraren avsätta den tid som krävs för att utomhuslektionen ska genomföras, vilket kan leda till att tid från andra lektioner blir lidande.

Attityden till utomhusundervisning kan också skapa en barriär både hos vuxna och barn. Schilhab (2021) menar på att både elevers föräldrar och kollegor i vissa fall kan uppfattas ha en negativ inställning till utomhuspedagogikens inlärningspotential. Denna negativa inställning till undervisningsmetoden kan exempelvis handla om den press elever har på att uppnå de kunskapskrav och förmågor som krävs för att bli godkända. Skolsystemet är nämligen uppbyggt på ett

sätt där målet med undervisningen anses vara att elever ska få med sig den kunskap som krävs för att nå de kriterier som bland annat mäts i de nationella proven, något som Barfod och Stelter (2019) nämner. De fortsätter att berätta om skepticismen kring utomhuspedagogik är något som grundar sig i okunskapen gällande undervisningsmetoden. En sedvanlig klassrumsundervisning anses än idag som den mest lämpliga undervisningsmetoden för att få elever att nå upp till de kunskapskrav som finns. Detta för att man i regel har mer kontroll över den undervisning som sker i klassrummet. Det är större risk att oförutsägbara händelser som inte är planerade sker under en utomhusundervisning än under en vanlig undervisning i klassrummet. Väderförhållandena är ett exempel på något som kan påverka utfallet av undervisningen, något som i sin tur kan ta fokus från undervisningen.

För att kunna bedriva en gynnsam utomhusundervisning krävs det att eleverna har en grundrespekt för läraren och kan uppträda på ett lämpligt sätt i den miljö de befinner sig i. Schilhab (2021) nämner att avsaknaden av kontroll och disciplin är en bidragande faktor till den tveksamma inställningen till utomhuspedagogik. Avsaknaden av kontroll behöver inte nödvändigtvis handla om att man som lärare inte har kontroll över sina elever, det kan även handla om att läraren inte besitter den kompetens som krävs för att bedriva en gynnsam utomhusundervisning. Som sagt krävs det ett enormt arbete med struktur och disciplin för att i sin tur kunna skapa en innehållsrik undervisning i utomhusmiljö. Kravet på en noggrann planering av genomförandet av utomhusundervisning är hög, till en början högre än kravet på en sedvanlig undervisning i klassrummet. Den här typen av noggrann planering kan verka för tidskrävande för att en lärare ska välja att arbeta med utomhuspedagogik, och väljer i stället traditionella undervisningsmetoder före utomhusundervisning (Barfod & Stelter, 2019).

2.3 Påverkandefaktorer kring användandet

De mest centrala faktorerna som påverkar användandet av utomhusundervisning i en positiv riktning är främst de möjligheter till lärande som skapas. Den främsta möjligheten som nämndes i artiklarna emellan var platsens betydelse för ett mer holistiskt och konkret lärande, där det praktiska arbetet i kombination med teoretiska kunskaper skapar en djupare förståelse och kunskapsbild hos eleverna (Barfod, 2018). Utomhuspedagogik nämndes även påverka elevers sociala förmåga då undervisningsmetoden ger upphov till samarbete eleverna emellan. Detta var en möjlighet som bland annat nämndes av Mygind, Bølling, & Barfod (2018) och till följd av detta stärks relationer både eleverna emellan men även mellan lärare och elev.

Undervisning i utomhusmiljö är även något som benämns som kreativitetsfrämjande på grund av naturens rumsliga mångfald. Genom att arbeta utomhus ger upphov till sinnesmodalitet, det vill säga att eleverna får möjlighet att arbeta med sina sinnen på ett annat sätt än vad som tillåts i ett klassrum (Szczepanski & Dahlgren, 2011). Detta är även något som leder till att eleverna i sitt lärande tillåts använda sin fantasi vilket främjar elevers intresse i inlärningsprocessen (Barfod & Stelter, 2019).

Schilhab (2021) beskriver några av de svårigheter med utomhuspedagogik i sin forskningsartikel. Avsaknaden av stöd, kunskap och engagemang hos skolledare, skolpolitiker och föräldrar är några av de påverkandefaktorer som nämns som den största barriären i användandet av undervisningsmetoden. Aspekter som Schilhab även lyfter är de administrativa, ekonomiska och praktiska faktorer som hindrar och försvårar genomförandet av en gynnsam utomhusundervisning. Det som även nämns är oförutsedda händelser i planeringen, avsaknad av kontroll i interaktion mellan lärare och elev, missunnande hos eleven att uppnå specifika mål, kompetensbrist, höga krav på lärare och elev, samt erfarenhet av undervisning utomhus. En annan faktor som Schilhab (2021) benämner som ett hinder är tidsaspekten. Utomhuspedagogik kräver tid och planering, tid från ett schema som i många fall redan är hårt pressat.

Förutom några av de svårigheter som nämnts ovanstående beskriver Barfod och Stelter (2019) även svårigheten med att skapa struktur hos eleverna där lärandet synlig- och tydliggörs på ett konkret och adekvat sätt. Tidsaspekten för strukturer och ramar för det oförutsägbara som kan ske med utomhuspedagogik ses även det som en svårighet och något som kan ta fokus från schema och planering.

Även Mygind, Bølling och Barfod (2018) menar på att det största hindret med utomhusundervisning är planeringen. Hur lektionen och undervisningen ska se ut, planera in eventuella oförutsedda händelser, genomförande och logistisk planering i form av transport till undervisningsmiljön. Är inte metoden utomhusundervisning känd hos eleverna kan även detta ses som ett hinder. Det krävs struktur i planering och genomförande så eleverna får en så innehållsrik och gynnsam undervisning som möjligt.

2.4 Sammanfattning av den tidigare forskningen

Det framkom en rad gemensamma möjligheter och svårigheter som påverkar användandet av undervisningsmetoden i den tidigare forskningen. De mest centrala möjligheterna som framkom var bland annat platsens betydelse för ett mer holistiskt och konkret lärande, där det praktiska arbetet i kombination med teoretiska kunskaper skapar en djupare förståelse och kunskapsbild hos eleverna. Några av de mest centrala svårigheter som nämndes bland forskningsartiklarna var de administrativa, ekonomiska och praktiska faktorerna som ansågs hindra och försvåra genomförandet av en gynnsam utomhusundervisning. Utomhuspedagogik är även en undervisningsmetod som kräver mycket tid och planering, tid från ett schema som i många fall redan är hårt pressat.

3. Teoretisk förankring

Under nedanstående rubrik presenteras det teoretiska perspektiv som använts för att analysera studien. Empirin som samlats in analyserades med hjälp av ett fenomenologiskt teoriperspektiv samt med stöd i det syfte och de forskningsfrågor som låg till grund för studien.

3.1 Fenomenologi

Utmärkande drag i den fenomenologiska teorin är att den främst syftar till människans egna erfarenheter och uppfattningar av verkligheten, därav namnet fenomenologi. Denscombe (2018) förklarar ordet fenomen som något vi är medvetna om, något som behöver förklaras på det sätt vi själva upplevt det med våra egna sinnen. Johannessen, Tufto och Chistoffersen (2020) beskriver den fenomenologiska teorin som ett tillvägagångssätt där man som forskare utforskar människor och deras erfarenheter samt uppfattningar av en företeelse, det vill säga deras verklighetsuppfattning. De nämner vikten av att inte studera människan som ett objekt utan som en handlande, upplevande, förstående och kännande individ. Detta för att människan, till skillnad från ett objekt, har avsikter med sitt beteende och handlande. Målet med det fenomenologiska teoriperspektivet är enligt Johannessen m.fl. (2020) att ge en precis beskrivning av människans, i detta fall respondenternas, egna perspektiv och upplevelser.

Syftet med denna studie var att undersöka verksamma mellanstadielärares uppfattning kring vilka möjligheter och svårigheter som finns med utomhuspedagogik i NO, samt vilka faktorer som påverkar deras användande av undervisningsmetoden. Fenomenologi undersöker människans egna erfarenheter kring deras verklighet. Teorin ansågs därför som väl lämpad eftersom studien grundar sig i de erfarenheter och uppfattningar som studiens respondenter har kring utomhuspedagogik. Svaren på forskningsfrågorna fanns i respondenters berättelser om deras verklighetsuppfattning, och som forskare är det en omöjlighet att förstå mening utanför det sammanhang där meningen skapas. Valet att använda en fenomenologisk teori föll därför naturligt till denna studie.

4. Metod

Under nedanstående rubriker kommer de tillvägagångssätt som använts vid insamling av det empiriska materialet att presenteras: val av metod, studiens validitet, urval av respondenter, etiska överväganden, genomförande samt analysmetod.

4.1 Kvalitativ undersökning

I den här empiriska undersökningen användes en kvalitativ undersökning. Kvalitativa undersökningar samlar in information som beskriver det ämne som studeras, såsom olika intryck, synpunkter och åsikter. Målet med en kvalitativ undersökning är att samla information kring människors tankesätt, attityd och motivation, något som kräver djupdykning i ämnet (Denscombe, 2018). En kvalitativ undersökning valdes som metod för att få en tydligare insyn i lärares syn på utomhuspedagogik, hur de ser på möjligheten samt eventuella svårigheter med undervisningsmetoden. Studiens syfte var att ta del av de olika uppfattningar som avgör användandet eller icke-användandet av undervisningsmetoden. Det genomfördes ett antal semistrukturerade intervjuer med lärare som är verksamma och undervisar i NO i årskurserna 4-6. De semistrukturerade intervjuerna användes för att skapa djupare kunskap till undersökningen, detta för att få en tydligare insyn i enskilda lärares tankar i vad som innebär att förflytta och bedriva undervisningen utanför klassrummet.

4.2 Intervju

Intervju som metod innebär att man samtalar och tar del av en annan parts synpunkt om ett särskilt tema eller område. Syftet med att använda intervju som metod är att få fram information och beskrivning av andra personers upplevelser av en situation. Användning av en kvalitativ intervju är särskilt lämpad när respondenterna ska delge sin inblick och förståelse av egna erfarenheter, tankar och känslor (Dalen,

2017). Genom att använda intervjuer som insamlingsmetod är främst situationsanpassad och speglar ett samspel och en social situation. Genom att intervjua och ställa frågor till respondenter får man ut mer komplexa svar, såsom berättelser, historier och särskilda händelser kopplade till situationen och frågorna som ställs. Innehållet i intervjun blir således mer nyanserat och detaljerat. Som nämndes ovan är intervjuer en bra metod att använda när forskaren vill få en uppfattning kring attityder, reflektioner och erfarenheter kring ett särskilt utvalt ämne. Om intervjuer ska genomföras med flertalet respondenter är det av stor vikt att samma frågor ställs och behandlas under varje intervju för att svaren därefter ska kunna jämföras och analyseras korrekt (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2020).

4.2.1 Semistrukturerade intervjuer

I en semistrukturerad intervju används intervjuens tema som utgångspunkt. Det finns en intervjuguide men den följs inte pedantiskt som den görs i en strukturerad intervju. Intervjun anpassas efter respondenten och frågorna behandlas successivt efterhand som respondenten svarar på frågor. I en semistrukturerad intervju är det viktigt att alla frågor ställs på ett likvärdigt sätt eftersom svaren senare ska analyseras och jämföras med varandra. Svårigheten med att använda sig av semistrukturerade intervjuer är att på ett systematiskt sätt kunna sammanställa intervjun inför analys eftersom frågorna inte har ställts likadant under samtliga intervjuer (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2020).

Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer för att samla in data till vår empiriska studie. Valet att använda semistrukturerade intervjuer föll på att få intervjun mer som ett samtal där intervjufrågorna behandlades allteftersom. Frågorna som intervjun bestod av var öppna och det fanns möjlighet för respondenten att utveckla sina svar på frågorna. Eftersom intervjun var arrangerad mer som ett samtal behandlades frågorna mer flexibelt snarare än med en lista med frågor (Denscombe, 2018).

4.3 Urval

Urvalet av respondenter gjordes genom personliga kontakter och de kontaktades personligen via mejl eller SMS. Eftersom det empiriska arbetet har sitt syfte i verksamma mellanstadielärares uppfattning av utomhuspedagogik i NO, valdes därför lärarna ut med noggrannhet utefter behörighet i just de ämnen samt med varierande erfarenheter både sett till antal verksamma år samt med erfarenhet av undervisningsmetoden. Vi ville även få in en bredare syn på uppfattningen till utomhusundervisning och valde därför ut både manliga och kvinnliga respondenter som är verksamma på skolor från olika geografiska områden i södra Sverige.

4.4 Respondenter

Till det empiriska arbetet har fem verksamma lärare från en kommun i södra Sverige intervjuats. Lärarna är verksamma på skolor med olika socioekonomiska förhållanden, storlekar och förutsättningar. Lärarna som deltog i intervjuerna är och förblir anonyma och vi har därför valt att ge dem andra namn.

Respondent 1 - Veronica med en yrkeserfarenhet på över 30 år.

Respondent 2 - Liselotte med en yrkeserfarenhet på över 30 år.

Respondent 3 - Felicia med en yrkeserfarenhet på 15 år.

Respondent 4 - Erik med en yrkeserfarenhet mellan 10 - 15 år.

Respondent 5 - David med en yrkeserfarenhet mellan 10 - 15 år.

Respondenterna är alla verksamma och bedriver undervisning i NO och har mer eller mindre erfarenhet av att bedriva undervisning utomhus. Alla fem lärare har en positiv syn på utomhuspedagogik och att bedriva sin undervisning utanför klassrummets fyra väggar.

Skolorna som lärarna arbetar på har, som nämnt ovan, olika typer av förutsättningar när det kommer till utomhuspedagogiken. En är verksam på en större skola belägen centralt i förhållande till stadskärnan. En annan skola är belägen längre från stadskärnan men räknas som en medelstor central skola. Två av skolorna är så

kallade byaskolor, den ena större än den andra där den mindre är i stort sett belägen med närhet till både skog och vatten. Medan den andra är placerad i byns centrum med tillgång till naturmiljö i närområdet. Den femte skolan är en medelstor skola belägen nära naturen och lantbruk i kommunens utkant.

4.5 Etiska överväganden

I vårt val att använda oss av semistrukturerade intervjuer med verksamma lärare, som undervisar i årskurserna 4-6, har etiska överväganden och riktlinjer diskuterats. Vi kom därför fram till att när lärarna blev intervjuade fick de till sig vilka villkor som gällde för intervjun samt hur deras uppgifter och svar kommer att komma till användning i vår forskningsstudie. Vi gjorde oss säkra på att personen i fråga har förstått principerna för intervjun samt att personen när som helst får avbryta intervjun utan att bli ifrågasatt. Vi genomförde de semistrukturerade intervjuerna anonymt för att skydda respondenterna i största möjliga mån. Personerna i sig är inte viktiga för forskningsstudien utan endast deras tankar, uppfattningar och åsikter om och kring utomhuspedagogik som undervisningsmetod.

Innan en insamling av empiriska data påbörjas krävs det ett godkänt samtycke från de respondenter som deltar om det finns en risk att de kan identifieras. Ett samtycke att medverka ska lämnas inför, i vårt fall, intervjun för att säkerställa att respondenten är väl informerad under vilka premisser de deltar i studien på (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2020). Våra respondenter fick avlägga ett samtycke innan intervjun började. Detta samtycke gjordes skriftligt med tydliga rättigheter för respondenten. Samtycket förmedlade frivillighet till deltagande, vad samtycket omfattar samt ett godkännande att använda respondentens svar i vår empiriska studie (se bilaga 1).

4.6 Genomförande

Till vår intervju formulerades det en intervjuguide där våra respondenter fick besvara 14 frågor som behandlade deras syn, uppfattningar och användande av utomhuspedagogik som undervisningsmetod både generellt men även hur det används i dagsläget.

Intervjuguidens frågor formulerades utifrån ett specifikt tema. Temat i vår intervjuguide var *uppfattningar kring utomhuspedagogik*. Utifrån detta givna tema blev frågorna formulerade på ett sätt som våra respondenter kunde avge både negativ och positiv inställning och uppfattningar till utomhuspedagogiken.

Inför intervjun fick lärarna möjligheten till förberedelse genom ett utskick av den första frågan i intervjun samt våra forskningsfrågor, *Vad är utomhuspedagogik för dig? Vilka möjligheter och svårigheter finns med utomhuspedagogik i de naturorienterade ämnena? Vilka faktorer påverkar din användning av utomhuspedagogik?*. Den fördel vi såg med detta val var att sätta igång lärarnas tankeprocesser så de kunde känna sig förberedda på innehållet i intervjun och med enkelhet kunna svara på våra frågor som ställdes. Detta gjorde att samtalet under intervjun flöt på utan avbrott. Valet att inte skicka ut samtliga frågor som intervjun skulle innehålla, var för att skapa ett så genuint samtal som möjligt. Detta gjorde att respondenterna kunde ge sin genuina åsikt och svar på frågan utan att ha tänkt igenom svar som skulle tillfredsställa oss.

Lärarna som intervjuades fick skriva på en samtyckesblankett för att säkerställa att de förstod vilka premisser de stod inför (se bilaga). Under den första intervjun deltog vi båda två för att senare genomföra två enskilda intervjuer var. Intervjuerna tog mellan 20 till 25 minuter och genomfördes fysiskt på lärarnas arbetsplatser. Samtalet spelades in för att lättare kunna ta del av samtalet i efterhand.

Samtalen transkriberades sedan med hjälp av Microsoft Word. Ljudfilen lades in i programmet för att sedan transkriberas automatiskt från ljud till text. Transkriberingen gjordes för att underlätta analysen.

4.7 Intervjufrågor

Intervjufrågorna är baserade på forskningsfrågorna i den här empiriska studien. Frågorna är formulerade så att respondenterna kunde ge ett utförligt svar som kunde tänkas synliggöra både möjligheter och svårigheter med utomhuspedagogik (se bilaga 2).

4.8 Analyismetod

Efter att ha transkriberat de fem intervjuerna analyserades sedan empirin med hjälp av en innehållsanalys, där innehållet kategoriserades. Detta gjordes för att få en tydligare bild av vad som hade sagts under intervjuerna. Kategoriseringen delades in i två delar, en övergripande kategori med svar på våra forskningsfrågor och en djupare kategori med svar på varje intervjufråga.

4.8.1 Innehållsanalys

Efter att transkriberingen av intervjuerna var färdigställda valde vi att analysera empirin genom att använda oss av innehållsanalys som metod. Denscombe (2018) beskriver innehållsanalys som lämplig metod för att undersöka och analysera de värderingar, synpunkter och idéer som förekommer i olika texter. Eftersom syftet med vår studie var att, med hjälp av intervjuer undersöka verksamma mellanstadielärares uppfattningar kring vilka möjligheter och svårigheter som finns med utomhuspedagogik. Samt vilka faktorer som påverkar dem att välja en undervisningsmetod framför en annan, ansåg vi metoden som väl lämpad. Det är en metod som strukturerar upp empirin i kategorier, något Bergström och Boréus (2014) menar lämpar sig väl för att finna mönster i den insamlade datan och för att sedan kunna utföra en djupare analys av innehållet.

Bergström och Boréus (2014) beskriver vikten av att börja med att bekanta sig med materialet, vi började därför med att lyssna igenom intervjuerna ett antal gånger för att säkerställa att transkriberingarna var korrekta. Därefter lästes transkriberingarna igenom flertalet gånger för att fånga upp central information som respondenterna delgivit i de fem intervjuerna. Vi valde att kategorisera respondenternas svar på två olika sätt. Bergström och Boréus (2014) menar på att materialurvalet bör göras med fokus i de forskningsfrågor som ligger till grund för forskningen. Vi valde därför att börja med att kategorisera datan i en mer övergripande kategori. Denna kategori bestod av återkommande fraser och meningar som innehöll relevant information kopplad till våra forskningsfrågor. Därefter valde vi att kategorisera datan ytterligare, och förde då in vad samtliga respondenter hade svarat på vardera intervjufrågan. Genom att dela upp transkriberingarna i två olika kategorier, en mer övergripande samt en djupare kategori, underlättade arbetet att analysera empirin och sammanställa resultaten från de fem intervjuerna. Det reducerade även risken att missa något viktigt som nämndes i de olika intervjuerna. Den övergripande kategoriseringen användes som underlag för hur resultatet sedan skulle presenteras.

Därefter gjordes samma sak med resultatet av den tidigare forskningen. Detta gjordes för att kunna se de likheter och skillnader som fanns mellan den tidigare forskningen och vår intervjustudie. Detta kom sedan att användas som underlag för vår diskussion där vi utifrån denna studiens forskningsfrågor analyserade och jämförde de olika resultaten.

5. Resultat

I vår empiriska undersökning och utifrån de intervjuer som gjorts tillsammans med fem verksamma NO lärare helt oberoende av varandra och dessutom från fem olika skolor, har vi fått in ett gediget material och data. Redan tidigt under arbetets gång med det empiriska arbetet framgick det att de fem olika lärarna hade en gemensam syn på utomhusundervisning både när det gäller de möjligheter och svårigheter som undervisningsmetoden för med sig.

5.1 Vad är utomhuspedagogik för verksamma lärare?

Våra respondenter har alla en positiv syn på utomhuspedagogik och ser mycket potential med undervisningsmetoden. Alla fem lärare har en gemensam syn på att utomhuspedagogik är en möjlighet till ett konkret redskap för att tydliggöra naturens tillgångar för eleverna. Genom att ge eleverna variation i skolarbetet och ta ut dem till en faktisk miljö, oavsett om det handlar om att studera träd på skolgården eller göra större studiebesök på ett reningsverk eller en lantgård. Genom att ge eleverna möjligheten att med alla sina sinnen uppleva det som studeras, att eleverna får uppnå en djupare förståelse för hur någonting fungerar på ett konkret sätt är, enligt våra respondenter, utomhuspedagogik. De ser utomhuspedagogik som ett nyttigt verktyg i undervisningen.

5.2 Möjligheter med utomhuspedagogik enligt verksamma mellanstadielärare

Våra respondenter anser att möjligheterna med att flytta ut undervisningen utanför klassrummet är många. Alla nämner på ett eller annat sätt att utomhusundervisning bidrar till en ökad förståelse när eleverna får upptäcka på egen hand, ta hjälp av sina sinnen och klämma och känna på naturen. David nämner specifikt att med utomhuspedagogik och utomhusundervisning gör man lektionen på riktigt. En del NO lektioner är bättre lämpade utanför klassrummet, i den faktiska miljön. Han nämner exempel som att studera löv, vilket är något man som lärare kan planera och genomföra i klassrummet där alla elever sitter på sina stolar. Detta är något, menar han, som egentligen fungerar allra bäst ute bland träden, på skolgården eller i skogen, där eleverna själva får möjlighet att plocka löv, studera dem och med hjälp av sina sinnen ta in det som ses. Veronica, en av våra mer erfarna lärare, beskriver utomhusundervisningen på ett liknande sätt. Ju fler sinnen vi aktiverar under lektionssammanhangen desto mer kunskap upplever hon befästs hos eleverna.

David nämner även att platsens betydelse spelar en stor roll för lärandet, inte minst idag. Han upplever att elever idag inte vistas utomhus längre. Den enda utevistelsen

de har är till och från skolan. Detta är något som Liselotte instämmer med. Hon kan se en ökad trend hos dagens elever när det gäller hemmasittande och minskad utevistelse. Hon ser därför att med hjälp av utomhuspedagogik och utomhusundervisning bidrar hon samtidigt till rörelse och ökad kunskap. Liselotte arbetar som lärare på en mindre skola som är belägen nära skogen och beskriver hur hon ibland brukade ta ut sina elever på en promenad i skogen, på en så kallad "walk and talk". Där fick eleverna gemensamt med läraren samtala kring skogen och naturen. Detta såg hon som en extra möjlighet till rörelse hos eleverna. Hon påpekar tydligt att utomhuspedagogik kan ge elever med svårigheter en större chans till ökad förståelse. Hon menar att de elever som har svårt att hantera klassrumsundervisningen klarar av att hantera utomhusundervisningen bättre, då allt blir mer konkret och eleven får arbeta praktiskt i en annan miljö.

Veronica nämner specifikt utomhuspedagogik som ett redskap för att arbeta ämnesövergripande och tematiskt. En NO lektion utomhus behöver inte nödvändigtvis vara öronmärkt till biologi utan det kan innefatta andra ämnen på samma gång. Hon berättar att hon gärna väljer att arbeta tematiskt och planerar sina lektioner utifrån så många ämnen som möjligt. Hon menar att detta ger en mer tidseffektiv planering och att på så sätt kunna använda samma aktivitet på många olika sätt och till fler ändamål än bara ett.

Samtliga av våra respondenter tar gärna in extern hjälp när det kommer till att ge elever utomhusundervisning. I den här kommunen som dessa lärare är verksamma i finns det möjlighet att boka studiebesök som handleds av en naturpedagog. Under dessa studiebesök som ofta innehåller elevinteraktiva inslag, ges eleverna möjligheten att undersöka och utveckla sina kunskaper med hjälp av en pedagog med spetskompetens. Det ger även läraren möjligheten att ta ett kliv tillbaka, interagera med, uppmärksamma och övervaka eleverna i lärsituationen. Detta är något som sällan är möjligt när läraren håller i undervisningen på egen hand då fullt fokus måste läggas på undervisningen och dess innehåll. Genom att göra dessa studiebesök och låta externa kompetenser leda undervisningen är något som alla våra respondenter ser positivt på och har gjort tillsammans med sina elever.

5.3 Svårigheter med utomhuspedagogik enligt verksamma mellanstadielärare

Trots den positiva synen på utomhusundervisningen tycks det ändå vara bristande användning av metoden. Enligt våra respondenter har det blivit svårare att genomföra utomhusundervisning idag än vad det var för 10 år sedan. Lärarna anser att planering och tid inte räcker till för att planera och genomföra en lektion utomhus, oavsett om det sker på skolans område, i närområdet eller en längre utflykt. När det kommer till det sistnämnda, att ta sig ut på en längre tur med exempelvis buss är det ofta ekonomin som sätter stopp. Det kostar för mycket att hyra in bussar som tar eleverna bort från skolan. Lärarna nämner även att de drar sig för att ta eleverna ut på en tur i närområdet. De vågar helt enkelt inte ta med sig en grupp på, ibland över 25 elever, ensamma och de anser att det inte finns tillräckligt med resurser och personal som kan följa med. Det kräver även riskbedömningar oavsett vad för aktivitet som ska genomföras med eleverna. Detta är något som Erik nämner som sin anledning till sin minskade användning av metoden. Förut, när han började sin yrkeskarriär som lärare, krävdes inte den här typen av riskbedömningar. Han menar även på att en originell undervisning i klassrummet är mindre tidskrävande än utomhusundervisning. Det krävs en otrolig noggrann planering för att genomföra undervisning utomhus och det kräver i flera fall längre lektionstid att genomföra det.

Alla lärare vittnar om en förändring gällande användningen av utomhusundervisningen. Den främsta förändringen gäller elevgruppen. Klasserna idag har en annorlunda gruppdynamik och grupperna är ofta större än tidigare. Detta är något som alla våra fem respondenter vittnar om och som bidrar till ett minskat användande av utomhuspedagogik i undervisningen. En av våra respondenter, Felicia, påpekar att hon känner att hon inte har kontrollen utanför klassrummets fyra väggar och väljer därför bort undervisningsmetoden. David berättar att han gärna hade använt utomhusundervisning mer än vad han gör idag men att det är

svårt att genomföra dessa i så stora grupper som klasserna är idag. Han berättar att han hellre håller sig på skolgården, som inte är att förakta, snarare än att ta sig ut på längre turer.

Felicia påpekar även svårigheten med att läromedel idag riktar sig mot klassrumsundervisning inomhus och att det därmed är svårt att få tag på läromedel som inkluderar utomhuspedagogik. Hon hade gärna sett en satsning på utomhuspedagogik i läromedel för att på ett enklare sätt kunna inkludera detta i sin undervisning.

När sista frågan ställs, hur de hade använt utomhuspedagogik om det inte hade funnits dessa hinder och de får drömma fritt, lyser det till i samtliga respondenternas ögon. De vill så gärna använda sig av utomhuspedagogik i sin undervisning. Liselotte vill gärna återinföra lägerskolor som hon hade förr, när allt var ”så enkelt” och använda utemiljön i så stor utsträckning som möjligt. Hon nämnde även viljan att ta tillbaka sitt lektionsinslag ”walk and talk” som nämndes ovan, vilket hon ofta använde sig av förut. Veronica funderar en kort stund men berättar sedan att hon hade velat ha en naturruta på skolgården, dit man kan gå med sin klass och studera naturens fenomen under olika årstider, gärna en gång i veckan om möjligt annars någon gång i månaden. Hon hade gärna anordnat utedagar på hösten och våren där man åker i väg med buss någonstans, antingen till havet eller till skogen. Hon önskar även att det finns ett annat sätt att finansiera bussresorna så utedagarna och utflykterna kan möjliggöras. David berättar även han, om vilka drömmar han har om det inte fanns några hinder för användandet av utomhuspedagogik. Även han, liksom Veronica, önskar att bussarna antingen var gratis eller finansierade på annat sätt. Han skulle då ta sina elever till olika naturreservat som finns runtomkring i kommunen, låtit eleverna upptäcka och lära sig i naturens naturliga miljö, för det är inte samma sak att gå bort till ett naturområde någon kilometer från skolan och titta på naturen i en planterad skog. Erik beskriver också att han hade använt utomhuspedagogik mer i sin undervisning om allt vad stökiga elever heter inte hade funnits och att det hade funnits oändligt med resurser, både i NO undervisningen

men även i den generella undervisningen av andra ämnen. Felicia beskriver, även hon likt de övriga respondenterna, att om de hinder som hindrar henne från att använda utomhuspedagogik inte hade varit där hade hon använt sig av metoden mer i sin undervisning och återkopplar till vilka fördelar hon ser med utomhuspedagogik för eleverna.

5.4 Faktorer som påverkar verksamma mellanstadielärares användande av utomhuspedagogik

Det som påverkar användandet av utomhuspedagogik hos våra respondenter är i de flesta fall åt icke användandet. Respondenterna menar att det idag är för mycket som hindrar dem från att ge sig ut med sin klass utanför klassrummets trygga väggar.

Våra respondenter vittnar om den otrygghet som finns med att släppa den kontroll som finns i klassrummet och ta ut sin klass på en utomhusundervisning. De känner sig inte tillräckliga att ha ansvar för det som kan tänkas hända när de befinner sig i en annan miljö än inomhus i klassrummet. Även fast man endast tar elevgruppen ut på skolgården finns där moment som kan ta fokus från det som var planerat. Erik nämner något så enkelt som att en elev hittar en kotte som sedan kastas mot någon annan, och helt plötsligt har något helt oförutsägbart som ett kottkrig startat.

De andra faktorerna är det ekonomiska, dit både kostnader för utflykter och personal spelar in. Som nämndes ovan har lärarna idag en ovilja att ge sig iväg ut med sin klass själva. De menar på att det kräver oftast mer än två vuxna för att en utomhusundervisning ska fungera. Om det i sin tur planeras en utflykt där det är behov av transport är detta en stor ekonomisk fråga. Respondenterna berättar att utflykter sällan prioriteras in i budgeten och skolpengen, då det redan finns mycket

annat som de behöver lägga pengar på. Till den ekonomiska faktorn till icke användandet hör även frågan om material. Antingen är det brist på det material som krävs för en innehållsrik utomhusundervisning eller så är materialet gammalt och inte uppdaterat på många år och kan därför inte användas i undervisningen.

David är den enda av våra respondenter som inte ser svårigheterna som ett hinder för användandet. Han berättade att han är den som gärna sitter hemma i sitt eget garage och snickrar ihop något som eleverna kan använda i undervisningen och han vill mer än gärna bedriva sin undervisning med utomhuspedagogik i den mån det ges möjligheter till. Dessa möjligheter ser han till att hitta. Han tar varje chans han får till att bedriva sin undervisning utomhus, om det så bara gäller några steg ut på skolgården eller en kortare promenad till närmsta grönområde. Han menar att de faktorer som påverkar hans användande av utomhuspedagogik är glädjen, främjandet av lärande, lusten att lära samt de nyvunna insikter som eleverna får uppleva med naturen och utemiljön.

5.5 Sammanfattning av resultat

Sammanfattningsvis är våra respondenter positivt inställda till användandet av utomhuspedagogik som metod i sin undervisning i NO. De menar att platsens betydelse väger tungt för inläringen av särskilda moment som genomförs och undervisas i ämnet. Genom att låta eleverna få en så konkret bild av saker menar våra respondenter är nyckeln till kunskap och kunskapsutveckling. De ser även glädjen och rörelsen hos eleverna som något positivt med utomhuspedagogik samt variationen i undervisningsmetoden. Våra respondenter använder utomhuspedagogik i olika utsträckningar och trots det hävdar alla att de gärna använder sig utav undervisningsmetoden betydligt mer. Det som hindrar dem från att använda utomhuspedagogik i sin undervisning är främst känslan av att inte ha kontroll över undervisningen, inte kunna förutspå diverse händelser eller att känna sig otillräcklig. Det vill säga att de inte kan genomföra en utomhusundervisning ensamma med över 25 elever utan extra vuxna. De beskriver även tidsbristen och

de ekonomiska aspekterna som faktorer till icke användandet av utomhuspedagogik i undervisningen. De menar på att det är otroligt tidskrävande att planera och genomföra en utomhusundervisning vilket ofta leder till att våra respondenter väljer en traditionell inomhusundervisning före utomhus. I de ekonomiska aspekterna hör allt från priser på bussar till extra personal in. Detta är något som hindrar användandet då det ofta kostar för mycket att ta eleverna från skolområdet till en annan plats med buss.

6. Diskussion

Efter en noggrann sammanställning och analys över våra respondenters intervju svar har vi satt detta i jämförelse med den tidigare forskningen. I den tidigare forskningen fick vi fram att de påverkande faktorer som ligger till grund för användandet eller icke användandet av utomhuspedagogik var övervägande, samma som våra respondenter vittnar om. Det fanns dock andra faktorer, möjligheter och svårigheter som våra respondenter inte tog upp men som återfinns i den tidigare forskningen.

Mygind, Bølling och Barfod (2018) nämner att använda sig av utomhusundervisning i regel kräver mer struktur och planering än en sedvanlig klassrumsundervisning, detta på grund av de säkerhetsaspekter och riskfaktorer som tillkommer. Detta är även något Erik nämner i intervjun. Han menar att riskbedömning har med tiden blivit en mer krävande del i planeringen och genomförandet av utomhusundervisning. Riskbedömning och andra säkerhetsaspekter är inte det enda respondenterna menar är tidskrävande i planeringsprocessen. Precis som Barfod och Stelter (2019) nämner, anser våra respondenter att en utomhusundervisning kräver noggrann och genomarbetad planering för att nå ett så gynnsamt resultat som möjligt. Barfod och Stelter (2019) nämner att denna typ av noggrann planering kan verka för tidskrävande för att en

lärare ska välja att arbeta med utomhuspedagogik. Något som leder till att lärare idag väljer att arbeta med en traditionell inomhusundervisning istället.

En av de större anledningarna till icke användandet av utomhuspedagogik har framgått av samtliga respondenter är själva utomhusvanan. Eleverna idag inte är vana vid att vara i en utomhusmiljö vilket i sin tur kan skapa hinder för undervisningen. Samtliga respondenter menar att elevers avsaknad av vetskap om hur man beter sig utomhus, gör att de inte har kapaciteten att vistas i utemiljön. Detta är något som egentligen gör det ännu viktigare för eleverna att delta i undervisning som sker utomhus och med utomhuspedagogik. Detta medföljer dock, vilket Schilhab (2021) nämner i sin forskningsstudie, mer planering och extra uppmärksamhet av läraren, kanske till och med mer personal närvarande. Detta är något som kan göra att utomhusundervisningen blir ogenomförbar, därför att det inte finns möjlighet till att vara extra uppmärksam på 20 elever samtidigt med en bristande utomhusvana, eller att tillgodose gruppen med extra personal när det inte finns någon extra personal att tillgå. Elever ska få möjligheten till en varierad undervisning vilket utomhuspedagogiken möjliggör. På grund av att elevers ovana att vistas i utemiljö, är det särskilt viktigt att arbeta förebyggande för att kunna skapa en trygg undervisningsmiljö även utomhus. Detta är något som Schilhab (2021) även nämner. Det är viktigt att skapa strukturer och regler hur vi ska bete oss när vi byter undervisningsmiljö. Kan en tydlig struktur skapas i elevgruppen, oavsett storlek, möjliggörs då att planering och undervisningen kan effektiviseras. Vilket i slutändan gynnar både lärare och framför allt eleven.

Det ingen av våra verksamma lärare nämner som en möjlighet när det kommer till användandet av utomhuspedagogik i undervisningen, är den ökade miljömedvetenhet som undervisningsmetoden medför. Shilhab (2021) poängterar att utomhuspedagogik är något som bidrar till miljömedvetenhet hos eleverna. Med hjälp av utomhuspedagogik förbättrades elevernas miljömedvetenhet och kunskapen kring att naturen ska behandlas med omsorg och respekt. En annan

aspekt som nämndes av bland annat Mygind, Bølling och Barfod (2018) men som inte nämndes av våra respondenter, var känslan av bristande kompetens. Under vår intervju och vår analys av respondenternas intervjusvar var det ingen som ville nämna en bristande kompetens när det kommer till planering och genomförande av utomhuspedagogik. Alla fem respondenter angav dock att ta in extern kompetens är att föredra då de själva får en bra fortbildning och inte själva behöver tänka på att hålla i innehållet i undervisningen. Mygind, Bølling och Barfod (2018) nämnde i sin forskningsstudie att lärarnas egen uppfattning av bristande kompetens var avgörande om utomhuspedagogik användes i undervisningen eller inte. En av respondenterna nämner att det finns en bristande möjlighet till fortbildning för lärare när det kommer till utomhuspedagogik och utomhusundervisning vilket då kan tyckas märkligt att ingen av våra respondenter anser sig känna att de har en bristande kompetens inom ämnet. Detta kan å andra sidan vara varför efterfrågan på fortbildningar är bristfällig. En annan aspekt kan vara, vilket Mygind, Bølling och Barfod (2018) också nämner är att fortbildning kan vara en ekonomisk fråga, som så mycket annat.

Schilhab (2021) menar på att både elevers föräldrar och kollegor i vissa fall kan uppfattas ha en negativ inställning och uppfattningar till utomhuspedagogikens inlärningspotential. Denna negativa inställning till undervisningsmetoden kan exempelvis handla om den press som elever har att uppnå de kunskapskrav och förmågor som krävs för att bli godkända. Denna aspekt är inget som våra respondenter har vittnat om. Under intervjun utgick respondenterna från sig själva, sitt eget utgångsläge och uppfattning gällande utomhuspedagogik i sin undervisning. Vi fick därför inte fram någon koppling mellan icke användandet och en negativ inställning från elever, föräldrar eller övrig skolpersonal. Vilket då kan tolkas att detta inte förekommer hos dessa lärare och kan därför inte ses som en påverkandefaktor.

En överraskande aspekt som vi tidigare inte har stött på var något som Felicia, en av våra respondenter, lyfte var bristen på läromedel som riktar sig mot

utomhusundervisning. De läromedel vår respondent menar är inte situationsanpassade läromedel såsom naturkunskapsböcker, utan vanliga enkla läromedel i kärnämnen. Hon menar att innehållet i dagens läromedel i kärnämnen saknar inslag av utomhusaktiviteter, vilket kanske kan ha en bidragande orsak till icke användandet av utomhuspedagogik i NO. Veronica beskriver sin användning av utomhuspedagogik som en möjlighet att arbeta ämnesövergripande och tematiskt. Även små aktiviteter utomhus i andra ämnen kan kopplas till NO ämnena. Hon beskriver den typen av arbetssätt som mer tidseffektiv, då aktiviteterna kan användas i fler ändamål i andra ämnen.

6.1 Metoddiskussion

Vi anser att valet av metod var fungerande för vår studie då vi fick fram det resultat vi sökte. Valet av semistrukturerad intervju gjorde att intervjun blev mer som ett samtal, något som öppnade upp möjligheten att ställa följdfrågor samt be om mer utvecklade svar. Något vi hade kunnat göra annorlunda inför genomförandet, är valet av respondenter. De respondenter som deltog i studien var fem verksamma mellanstadielärare med lång erfarenhet. För att få ett bredare svarspektrum hade vi kunnat välja några nyexaminerade lärare, eller lärare med färre år av erfarenhet. Detta hade troligtvis bidragit till en bredare syn på respondenternas uppfattningar kring utomhuspedagogik som undervisningsmetod i NO.

Studien består av fem semistrukturerade intervjuer, varav den första intervjun som genomfördes gemensamt. Detta val togs med vetskap om att resterande intervjuer inte kunde genomföras tillsammans på grund av tidsbrist. Att utföra den första intervjun tillsammans gjorde så att vi hade en samsyn kring hur den semistrukturerade intervjun kunde gå till, detta för att få ett så jämnt resultat som möjligt för samtliga intervjuer. Efter den gemensamma intervjun genomfördes två enskilda intervjuer var. Om något skulle gjorts annorlunda hade det varit att göra en pilotstudie innan den faktiska empiriska datainsamlingen gjordes. Anledningen till att en pilotstudie inte genomfördes var dels på grund av tidsbrist, men även på grund av fåtalet respondenter som kunde delta i studien.

I vår studie använde vi oss av en kvalitativ metod. Målet med en kvalitativ undersökning är att få en tydligare inblick i, och samla information kring människors tankesätt och motivation. En kvalitativ studie med god validitet handlar om hur väl forskarens tillvägagångssätt och resultat speglar den insamlade datans verklighet, i detta fall den verklighet respondenterna upplever. Studien är baserad på intervjuer med personer där syftet är att få fram deras åsikter, uppfattningar och känslor. I denna studie användes semistrukturerade intervjuer vilket bidrar till att respondenterna själva väljer hur samtalet formas utifrån intervjuens tema. Detta är något som reflekterar en hög validitet i studien (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2020). Något som även reflekterar en hög validitet är att samtliga intervjuer genomfördes fysiskt, där vi som forskare satt med och iakttog vår respondent under samtalet. Detta är något som påverkar studiens validitet eftersom vi i det direkta ögonblicket kan avläsa kroppsspråk, ansiktsuttryck och känslor hos respondenten (Christoffersen & Johannessen, 2015).

Frågan om ärligheten hos respondenterna kan bli bristande är något som har diskuterats, och där drog vi slutsatsen att det troligtvis inte kommer vara ett problem. Lärarna som blev intervjuade behövde inte svara på frågor kring värderingar, vilket är typer av frågor som kan förmå respondenten att inte lägga sin ärliga åsikt. Frågor om värderingar kan även ge svar som respondenten hoppas tillfredsställer oss i stället för att ge deras genuina svar till frågorna (Vetenskapsrådet, 2021). Detta är inte heller något vi såg som något större problem eftersom lärarna svarade på frågor med utgångspunkt ur deras egna erfarenheter, tankar och uppfattningar till utomhuspedagogik.

7. Slutsats

Syftet med vår empiriska studie var att med hjälp av intervjuer undersöka verksamma mellanstadielärares uppfattning kring vilka möjligheter, svårigheter och påverkandefaktorer som utomhuspedagogik i NO för med sig, samt varför de väljer en undervisningsmetod framför en annan. Den mest centrala möjligheten som

framkom i de fem intervjuerna, var undervisningsmetodens potential att skapa ett mer konkret lärande, vilket i sin tur skapar en djupare förståelse hos eleverna. De menar på att utomhuspedagogik är en undervisningsmetod som bidrar till rörelse och glädje i lärandet. Efter att ha analyserat empirin blev det tydligt att de fem lärare som deltog i studien inte har en negativ syn på utomhusundervisning. Det menar dock på att det finns faktorer som begränsar användandet av undervisningsmetoden. Faktorer som känslan att inte ha kontroll, tidsbrist i både planering och genomförande samt ekonomiska och finansiella aspekter. Trots detta drömmer lärarna om att använda sig av utomhuspedagogik i större utsträckning. De vill kunna genomföra fler aktiviteter inom NO utomhus, kunna åka på utflykter med sina elever samt ta del av den nämnda naturpedagog som alla fem respondenter talar så gott om.

För att få en ännu tydligare bild av verksamma mellanstadielärares uppfattningar om utomhuspedagogik hade det varit intressant att genomföra eller involvera lärare från andra geografiska områden. Exempelvis intervju lärare från en storstadsskola kontra från en skola högt upp i norra Sverige, detta för att se om synen förändras beroende på skolans geografiska belägenhet. Det hade även varit intressant att få ta del av en nyexaminerad lärares syn och uppfattning kring utomhuspedagogik eftersom den här studiens resultat baseras på lärare med lång erfarenhet.

Referenser

- Barfod, K. S. (2018). *Maintaining mastery but feeling professionally isolated: experienced teachers' perceptions of teaching outside the classroom*. Danmark : Routledge Taylor & Francis group.
- Barfod, K. S., & Stelter, R. (2019). *God udeskoleundervisning - en caseanalyse fra læreres perspektiv*. Göteborg: Department of didactics and pedagogical profession.
- Bergström, G., & Boréus, K. (2014). *Textens mening och makt - metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Dalen, M. (2017). *Intervju som metod*. Oslo: Gleerup Utbildning AB.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2020). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Kina: Liber AB.
- Mygind, E., Bølling, M., & Barfod, K. S. (2018). *Primary teachers' experiences with weekly education outside the classroom during a year*. Danmark: Rotledge Taylor & Francis.
- NE - nationalencyklopedin AB. (2023). *Utomhuspedagogik*. Retrieved from <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/utomhuspedagogik>
- Schilhab, T. (2021). *Nature experiences in science education in school: review featuring learning gains, investments, costs in view of embodied cognition*. Frontiers in Education.
- Sinovum AB. (2022). *Holistisk*. Retrieved from Synonymer.se: <https://www.synonymer.se/sv-syn/holistisk>

Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*.

Szczepanski, A. (2013). *Platsens betydelse för lärande och undervisning: ett utomhuspedagogiskt perspektiv*. Linköping : Linköping University Post Print.

Szczepanski, A., & Dahlgren, L. (2011). *Lärares uppfattningar av lärande och undervisning utomhus*. Linköping: Linköpings Universitet. Retrieved from <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:234955/FULLTEXT01.pdf>

Vetenskapsrådet. (2021, December 16). *Etik i forskningen*. Retrieved from <https://www.vr.se/uppdrag/etik/etik-i-forskningen.html>

Bilagor

Bilaga 1 Samtyckesblankett

Medgivande till deltagande i examensarbete

- Jag bekräftar härmed att jag har tagit del av skriftlig och muntlig information om studien och accepterar att delta.
- Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien.
- Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas konfidentiellt, på ett sådant sätt att min identitet inte kommer att avslöjas för obehöriga.
- Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.
- Jag medger härmed samtycke till att mina frågor spelas in.

Ort och datum

Underskrift

_____

_____

- Jag skulle vilja få en kopia utskickat när arbetet är färdigt

Om ja till vilken mejladress: _____

Bilaga 2 Intervjufrågor

1. Vad är utomhuspedagogik för dig?
2. Varför undervisa utomhus?
3. Hur ser du på platsens betydelse för lärande och undervisning?
4. Är det bara fokus i biologi eller använder ni det även i fysik, kemi, teknik?
5. Hur använder du utomhusundervisning just nu?
6. (Om du undervisar utomhus) Hur ser en sådan lektion ut?
7. Vad är skillnaden på utomhus- och inomhusundervisning för dig?
8. Vad är det för skillnad på lärandet inomhus och utomhus?
9. Vad ser du för möjligheter med utomhuspedagogik?
10. Vad kan man göra ute som ger eleverna ett lärande?
11. Vad ser du för svårigheter med utomhuspedagogik?
12. Varför väljer du bort utomhusundervisning?
13. Utomhus- och inomhusundervisning, vad är det som skiljer planeringen åt?
14. Om det inte fanns några hinder, hur skulle du använda utomhuspedagogik då?